

«ТЕОРІЯ БЕЗДІЯЛЬНОГО КЛАСУ» Т. ВЕБЛЕНА ЯК ОСНОВА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО СУДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

© 2018 ПРОЦЕНКО О. Л., КРИВОРУЧКО М. Ю.

УДК 330.837:657]:339.922

Проценко О. Л., Криворучко М. Ю. «Теорія бездіяльного класу» Т. Веблена як основа інституціонального підходу до проблеми професійного бухгалтерського судження в контексті євроінтеграції

Статтю присвячено аналізу «теорії бездіяльного класу» Т. Веблена як методологічної основи інституціонального підходу до професійного бухгалтерського судження в контексті євроінтеграції. Під час дослідження проаналізовано «теорію бездіяльного класу» Т. Веблена з точки зору формування домінуючого світогляду, а також встановлено взаємозв'язок між ним і багатоваріантністю в обліку. Використаний методологічний підхід дозволив сформулювати припущення про анімістичний характер впливу багатоваріантності на бухгалтерську професію, цей вплив посилюватиметься у разі впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що супроводжує євроінтеграційні процеси.

Ключові слова: «теорія бездіяльного класу», інституціональний підхід, професійне бухгалтерське судження, європейська інтеграція, МСФЗ.

Табл.: 1. Бібл.: 12.

Проценко Олександр Леонідович – кандидат біологічних наук, доцент, заступник директора, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

Криворучко Михайло Юрійович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку та аудиту, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: misha2005@ua.fm

УДК 330.837:657]:339.922

UDC 330.837:657]:339.922

Проценко А. Л., Криворучко М. Ю. «Теория праздного класса» Т. Веблена как основа институционального подхода к проблеме профессионального бухгалтерского суждения в контексте евроинтеграции

Статья посвящена анализу «теории праздного класса» Т. Веблена как методологической основы институционального подхода к профессиональному бухгалтерскому суждению в контексте евроинтеграции. В ходе исследования проанализирована «теория праздного класса» Т. Веблена с точки зрения формирования доминирующего мировоззрения, а также установлена взаимосвязь между ним и многовариантностью в учете. Использованный методологический подход позволил сформулировать предположение об анимистическом характере влияния многовариантности на бухгалтерскую профессию, это влияние будет усиливаться при внедрении Международных стандартов финансовой отчетности (МСФО), что сопровождается евроинтеграционными процессами.

Ключевые слова: «теория праздного класса», институциональный подход, профессиональное бухгалтерское суждение, европейская интеграция, МСФО.

Табл.: 1. Библ.: 12.

Проценко Александр Леонидович – кандидат биологических наук, доцент, заместитель директора, Черкасский государственный бизнес-колледж (ул. В. Черновола, 243, Черкассы, 18028, Украина)

Криворучко Михаил Юрьевич – кандидат экономических наук, доцент, кафедра учета и аудита, Киевский национальный университет технологий и дизайна (ул. Немировича-Данченко, 2, Киев, 01011, Украина)

E-mail: misha2005@ua.fm

Protsenko O. L., Kryvoruchko M. Yu. The «Theory of Idle Class» by T. Veblen as the Basis of Institutional Approach to the Problem of Professional Accounting Judgment in the Context of European Integration

The article is concerned with analysis of the «theory of idle class» by T. Veblen as methodological basis of institutional approach to professional accounting judgment in the context of European integration. In the course of the research the «theory of idle class» by T. Veblen was analyzed from the standpoint of formation of the dominant worldview, also the interrelation between it and the multivariance in accounting had been determined. The used methodological approach provided to formulate the assumption about the animistic nature of influence of multivariance on the accounting profession, this influence will be intensified in implementation of the International Standards of Financial Reporting (IFRS), which accompanies integration processes.

Keywords: «theory of idle class», institutional approach, professional accounting judgement, European integration, IFRS.

Tbl.: 1. Bibl.: 12.

Protsenko Oлександр L. – Candidate of Sciences (Biology), Associate Professor, Deputy Director, Cherkasy State Business College (243 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

Kryvoruchko Mykhailo Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting and Auditing, Kyiv National University of Technologies and Design (2 Nemyrovycha-Danchenka Str., Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: misha2005@ua.fm

Інституціональний підхід є одним із провідних методологічних підходів у сучасній економічній науці, від дозволяє окреслити міждисциплінарний аспект аналізу соціально-економічних явищ. Цей підхід посідає важливе місце не лише в економічній теорії, а й у бухгалтерському обліку. Ускладнення господарського життя, зростання

обсягу та темпу господарських операцій обумовлюють зміну підходів до професійного судження як складової бухгалтерської професії, посилення впливу багатоваріантності на формування облікової політики підприємств у процесі впровадження МСФЗ визначає необхідність дослідження такого впливу на бухгалтерську практику.

Важлива роль інституціонального підходу в сучасних дослідженнях проблематики професійного судження обумовлює актуальність цієї статті, яка покликана зробити внесок у сферу наукових дискусій щодо професійного судження як складової впровадження МСФЗ, що є невід'ємною частиною євроінтеграційних процесів нашої держави.

Проблематика використання інституціонального підходу до професійного судження бухгалтера знайшла відображення в працях таких вітчизняних дослідників, як С. Бочуля, В. Жук, О. Канцуров, С. Легенчук, В. Лень, В. Метелиця, В. Нехай, І. Юхименко-Назарук [1–5; 8–10].

Варто зазначити суттєвий внесок вищезазначених науковців у розробку проблематики інституціонального підходу до професійного судження. Водночас у роботах цих авторів не висвітлені погляди одного з перших американських інституціоналістів Т. Веблена на домінуючий тип світогляду в суспільстві як інститут. У своїй «теорії бездіяльного класу» американський вчений не торкався безпосередньо проблематики професійного судження, проте його робота може цікавити дослідників у контексті взаємозв'язку між виробничою структурою суспільства і домінуючим типом світогляду, а також впливу останнього на економічну діяльність, а отже, на бухгалтерську практику.

Метою статті є аналіз «теорії бездіяльного класу» Т. Веблена як методологічної основи інституціонального підходу до професійного бухгалтерського судження в контексті євроінтеграції. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- ✦ здійснити огляд публікацій вітчизняних науковців із проблематики інституціонального підходу до професійного судження;
- ✦ проаналізувати «теорію бездіяльного класу» Т. Веблена з точки зору формування домінуючого світогляду і його впливу на економічну діяльність у суспільстві;
- ✦ сформулювати припущення щодо характеру впливу одно- та багатоваріантності на бухгалтерську професію в рамках «теорії бездіяльного класу» з урахуванням впровадження МСФЗ, що супроводжує євроінтеграційні процеси в нашій державі.

Інституціональний підхід посідає чільне місце в методології сучасної науки бухгалтерського обліку. Досліджуючи вплив інституціональної теорії на формування сучасної парадигми обліку, О. Канцуров наголошує на тому, що технологічний аспект обліку не може бути його рушійною силою. Дослідник висуває гіпотезу про бухгалтерський облік як самостійний соціально-економічний інститут, пропонує додати до досліджень у сфері обліку аналіз факторів, що детермінують невідповідність дій економічних суб'єктів встановленим нормам [1].

Т. Бочуля розглядає бухгалтерський облік як інститут суспільно-економічного розвитку, що підпорядковується ustalеним правилам, а також запроваджує

власні, обов'язкові для бізнесу. Посилаючись на твердження Дж. Мея, що істина є другорядним критерієм вибору методологічного підходу порівняно з корисністю, Т. Бочуля обґрунтовує корисність обліково-звітної інформації як основи прийняття рішень, що дозволяє знизити фінансово-економічну невизначеність [2].

Досліджуючи предмет бухгалтерського обліку, В. Жук робить справедливе зауваження: якщо об'єктивно змінюється реальність, предмет науки має залишатися сталим. У протилежному випадку можна потрапити в пастку абсолютного релятивізму. Визначення бухгалтерського обліку, дане в Законі України, на думку В. Жука, вказує на штучне звуження рамок предмета бухгалтерського обліку. Аргументуючи необхідність розширення предмета бухгалтерського обліку, вчений вказує на два аспекти, за рахунок яких можливе таке розширення: оцінка наслідків інституціональних впливів на життєдіяльність підприємства, а також застосування та розвиток інституту «професійного судження» [3].

В. Жук, аргументуючи застосування інституціональної теорії у вирішенні проблем розвитку бухгалтерського обліку, наголошує на тому, що інституціональна теорія є вершиною сучасної економічної думки і концепція сталого розвитку може стати потужною ідеєю інституціональної мотивації розвитку обліку у світі [4].

Продовжуючи наукову лінію В. Жука, В. Метелиця зазначає, що відсутність значних досягнень у теорії бухгалтерського обліку за останні десятиліття, нездатність відповідати на сучасні інституціональні виклики створює реальну загрозу для руху науки обліку назад до облікової техніки [5, с. 99].

Узагальнення результатів аналізу наведених публікацій і досліджень дозволяє дійти висновку про важливість інституціонального підходу до проблематики обліку. Основна робота засновника американського інституціоналізму Т. Веблена – «Теорія бездіяльного класу: економічне дослідження інститутів» [6]. Бездіяльний клас розглядається вченим як клас людей, не зайнятих безпосередньо у продуктивній діяльності, інакше кажучи – у виробництві матеріальних благ (банкіри, торговці, військові, священники, аристократія). Досліджуючи цю проблематику, вчений аргументує важливість індустріального характеру виробництва як ключового фактора не лише економічного розвитку країни загалом, а й розвитку свідомості людини.

Основою праці Т. Веблена про бездіяльний клас є взаємодія у свідомості людини двох світоглядів, які умовно можна охарактеризувати як анімістичний (доіндустріальний) і «виробничий» (індустріальний). В основі анімістичного світогляду лежить віра людини в надприродні сили, орієнтація на особисту майстерність у процесі господарської діяльності, «хижацький» характер конкуренції. Вчений характеризує анімістичний світогляд як архаїчний, що укорінився в свідомості людини з часів дикунства.

Натомість виробничий світогляд, який історично настав після анімістичного, формує у людини тип мис-

лення, що орієнтований на виявлення і дослідження причинно-наслідкових зв'язків (причинності, казуальності) у природі та техніці, а також на мінімізацію особистісного фактора у господарській діяльності – тобто акцент в господарській діяльності зміщується з особис-

тої майстерності на знання і використання причинно-наслідкових зв'язків процесу виробничої діяльності. Розширену порівняльну характеристику двох світоглядів подано в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика анімістичного та виробничого світоглядів відповідно до теорії бездіяльного класу

Порівняльна ознака	Анімістичний світогляд	Виробничий світогляд
Роль особистісного фактора у господарській діяльності	Значна	Незначна
Характер конкуренції	Грубий	У рамках правил
Основні професії / галузі діяльності	Банківська справа, юриспруденція, торгівля	Інженерна справа
Домінуючий вид підприємництва	Фінансовий	Виробничий
Рівень:		
– фінансових махінацій	Високий	Низький
– заздрісницького суперництва	Високий	Низький
– релігійності	Високий	Низький
– обрядовості, ритуальності в повсякденному житті	Високий	Низький

Джерело: складено авторами за [6].

Аналізуючи вплив, який справляє орієнтованість економіки на свідомість людини, у роботі Т. Веблена можна зробити висновок про дві ключові переваги, які має індустріальний характер економіки порівняно з доіндустріальним:

- ✦ збільшення масштабів промислового підприємництва має наслідком зростання кількості матеріальних благ і зниження рівня фінансового підприємництва, а отже, і зниження обсягу фінансових махінацій;
- ✦ індустріальний характер економіки формує специфічний світогляд, який послаблює «хижацький» і «дикунський» характер доіндустріального світосприйняття.

Важливим висновком з аналізованої праці Т. Веблена є те, що виробничий (нефінансовий) характер господарської діяльності, а також відповідна спрямованість освіти формують розумову дисципліну, яка послаблює негативні прояви анімістичного світогляду, такі як заздрісницьке суперництво, грубий характер економічної конкуренції, посилення ритуальності в повсякденному житті, зростання формальної релігійності – вони, на думку американського вченого, послаблюють життєву силу людини, її здатність до виробничої діяльності.

Таким чином, узагальнення вищенаведеного дозволяє зробити висновок про формування специфічного світогляду в процесі зародження індустріальної економіки, в основі якого лежить високий рівень раціональності та орієнтація на дослідження причинно-наслідкових зв'язків (казуальності, причинності). У світлі наведених міркувань заслугоує на увагу думка іншого видатного американського вченого

Й. Шумпетера про те, що впровадження подвійного запису в системі обліку стало завершенням формування раціоналістичного (ринкового) способу мислення, який отримав формальне завершення з поширенням поглядів Л. Пачолі в галузі обліку (теоретичне обґрунтування і популяризація системи подвійного запису), що підготувало інтелектуальну базу для індустріалізації і формування капіталістичних відносин у європейських країнах [7, с. 121–123].

Отже, бухгалтерський облік у сучасному його вигляді (подвійний запис) можна розглядати як раціоналістичну інтелектуальну складову індустріального суспільства. Використовуючи інституціональний підхід Т. Веблена, облік необхідно розглядати як частину «виробничого» світогляду, яка дисциплінує розум: система подвійного запису дозволяє математично точно відслідковувати безпосередні джерела формування активів, зміну структури активу та пасиву.

Важливою складовою обліку є професійне судження, яке можна визначити як обґрунтоване прийняття на власний розсуд, на основі знань та досвіду, рішень бухгалтером щодо відображення господарських операцій в обліку та звітності в умовах багатоваріантності.

Проблема професійного судження в бухгалтерському обліку є дискусійним питанням. Відсутність єдиного підходу до багато- та одноваріантності створює підґрунтя для наукових дискусій між вітчизняними вченими, особливо це стосується професійного судження в західних стандартах (МСФЗ, ГААП) та радянській моделі обліку. С. Легенчук за результатами ґрунтовного дослідження історичних аспектів багатоваріантності в обліку дійшов висновку про існування професійного судження (багатоваріантності) в кожній із зазначених

моделей, в тому числі в радянській, незважаючи на загальноприйнятю думку про уніфікований характер обліку в Радянському Союзі [8, с. 96].

І. Юхименко-Назарук зазначає, що професійне судження базується на принципах англо-саксонської моделі обліку. Перспективи досліджень у цій царині науки пов'язані з аналізом особливостей впливу різних груп зацікавлених осіб на процес реалізації професійного судження бухгалтера [9]. В. Ленъ та В. Нехай пропонують включити визначення «професійне судження бухгалтера» в нормативну базу України [10, с. 28]. Водночас професійне судження може мати негативний вплив на рівень достовірності інформації в обліку [11, с. 259].

Авторська позиція щодо професійного судження (багатоваріантності) полягає у тому, що в рамках теорії бездіяльного класу Т. Веблена сучасну систему обліку необхідно розглядати як складову виробничого світогляду, яка сприяє формуванню раціонального, можна навіть сказати, механістичного типу мислення у фахівця-бухгалтера. Водночас економічні реалії постіндустріального суспільства – оцифрування економіки, розвиток креативних індустрій, глобалізація (в тому числі євроінтеграція) – викликають суттєві зміни в господарському житті країни.

Бухгалтерський облік як інформаційно-аналітична система економіки базується на таких «індустріальних» принципах, як послідовність, безперервна діяльність, історична собівартість – зазначені принципи можуть не працювати в галузях цифрової та креативної економіки. Виникає питання – який підхід має бути до професійного судження в умовах постіндустріального суспільства, якщо частина основних принципів обліку не відповідає економічним реаліям?

Простої та однозначної відповіді на це питання в рамках цієї статті дати неможливо, це є предметом більш детального та глибокого аналізу. Можна стверджувати, що розширена одноваріантність в умовах соціалістичної економіки (як її визначає С. Легенчук) забезпечує стійкість і стабільність в обліку як професії, виконуючи роль стабілізуючого інституту, спорідненого з «виробничим» світоглядом у теорії Т. Веблена.

Обмежену багатоваріантність, що лежить в основі МСФЗ, ГААП, П(С)БО, можна розглядати як елемент анімистичного типу мислення: багатоваріантність підвищує роль особистої майстерності бухгалтера, відкриваючи перед ним простір для творчої (креативної) діяльності – бухгалтер отримує можливість самостійно створювати інформаційний продукт (фінансову звітність).

Зростання ролі інституту професійного судження несе в собі суттєві ризики махінацій з фінансовою інформацією. Можна стверджувати, що інституціональні проблеми перехідного періоду, характерні для України, поглибляться у разі впровадження цього інституту на сучасному етапі розвитку.

Багатоваріантність (основа професійного судження) пропагується як невід'ємний елемент МСФЗ, які впроваджуються в Україні. Інтенсивність цього процесу

зростає у контексті євроінтеграції, оскільки наднаціональні органи ЄС сприяють впровадженню МСФЗ в облікові стандарти країни-членів. Таким чином, входження України в Європейський Союз потенційно сприяє посиленню елементів анімистичного світогляду у діловій практиці, а саме – в бухгалтерському обліку.

Важливим питанням залишається постіндустріалізація економіки і її вплив на професійне бухгалтерське судження. Як доводить О. Літвінов, зростання частки сектора послуг в економіці повинно мати межу [12]. Деіндустріалізація несе в собі ризики посилення елементів анімистичного світогляду, що може спричинити суперечливу ситуацію: перехід економіки до вищого, постіндустріального етапу розвитку може поєднуватися з регресом людського світогляду і погіршенням ділового середовища в країні, що проявлятиметься в зростанні фінансового посередництва (а також обсягу фінансових махінацій), скороченні промислового та сільськогосподарського виробництва.

Професійне судження бухгалтера в умовах постіндустріалізації базується на багатоваріантності, тому облік з елементу виробничого світогляду, орієнтованого на встановлення історичної собівартості продукції, може перетворитися на своєрідний метод створення економічної реальності за аналогією з діяльністю у сфері цифрових технологій та креативних індустрій. Автори вважають, що облік в цьому випадку проходить своєрідну «деіндустріалізацію», стаючи частиною господарської системи, в умовах якої, за логікою Т. Веблена, економічна діяльність регресує і відбувається примітивізація людського світогляду.

Отже, використання інституціонального підходу до дослідження проблематики варіантності, що лежить в основі професійного бухгалтерського судження, розширює сферу аналізу і ускладнює його. Професійне судження можна розглядати в контексті домінуючого характеру економічної діяльності та ділової практики в країні, це безпосередньо обумовлює постановку проблеми індустріалізації, деіндустріалізації та постіндустріалізації економіки, а отже, бухгалтерського обліку як інформаційно-аналітичної системи господарської системи. Дослідження окресленої проблеми вимагає комплексного аналізу, методологічною основою якого може бути інституціональний підхід, а формат якого виходить за рамки статті.

ВИСНОВКИ

Інституціональний підхід до проблеми професійного судження (багатоваріантності) в обліку дозволяє аналізувати її як міждисциплінарну сферу. Використаний у цій статті методологічний підхід, в основі якого лежить «теорія бездіяльного класу» Т. Веблена, дозволив сформулювати припущення про анімистичний характер впливу багатоваріантності на бухгалтерську професію.

Водночас зазначене припущення потребує верифікації, яку можна здійснювати двоюко – розглядаючи облік як інтелектуальний базис (основу) виробничої

структури або як надбудову до виробничої структури країни, адже облік в цьому випадку є похідним від виробництва, його обслуговуючою частиною.

Іншим напрямком розвитку проблематики цієї статті можна визначити дослідження мети обліку з позиції уніфікації – в цьому контексті професійне судження має забезпечувати одноваріантність чи багатоваріантність. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Канцуров О. О.** Вплив інституціональної теорії на формування сучасної парадигми бухгалтерського обліку. *Незалежний аудитор*. 2014. № 8 (II). С. 27–32.
2. **Бочуля Т. В.** Філософський підхід до бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення бізнесу. *Фінанси, облік і аудит*. 2014. № 2 (24). С. 175–189.
3. **Жук В. М.** Поглиблення сутності предмета бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 1. С. 16–23.
4. **Жук В. М.** Застосування інституціональної теорії у вирішенні проблем розвитку бухгалтерського обліку. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 115–123.
5. **Метелиця В. М.** Інституціональна теорія бухгалтерського обліку в розвитку професії бухгалтера. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки*. 2012. № 3 (69). Т. 2. С. 99–104.
6. **Veblen T.** The Theory of Leisure Class: An Economic Study of Institutions. New York : B. W. Huebsch, 1918. URL: http://files.libertyfund.org/files/1657/1291_Bk.pdf
7. **Schumpeter J.** Capitalism, Socialism, and Democracy. London and New York : George Allen & Unwin (Publishers) Ltd, 1976.
8. **Легенчук С. Ф.** Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2017. 204 с.
9. **Юхименко-Назарук І. А.** Особливості застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства: інституційний аспект. *Проблеми теорії та методології обліку, контролю і аналізу*. 2014. Вип. 2 (29). С. 195–207.
10. **Лень В. С., Нехай В. А.** Професійне судження бухгалтера: визначення поняття та зміст. *Облік і фінанси*. 2016. № 3 (73). С. 21–30.
11. **Безручук С. Л.** Трансформація критерію «достовірність інформації» в системі бухгалтерського обліку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 256–260.
12. **Літвінов О. С.** Межа постіндустріалізації економіки. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 15–20.

REFERENCES

- Bezruchuk, S. L. "Transformatsiia kryteriiu «dostovirnist informatsii» v systemi bukhgalterskoho obliku" [Transformation of the criterion of "reliability of information" in the accounting system]. *Biznes Inform*, no. 4 (2018): 256-260.
- Bochulia, T. V. "Filosofskiy pidkhd do bukhgalterskoho obliku v systemi informatsiinoho zabezpechennia biznesu" [Philosophical approach to accounting in the system of information provision of business]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 2 (24) (2014): 175-189.
- Kantsurov, O. O. "Vplyv instyutsionalnoi teorii na formuvannia suchasnoi paradyhmy bukhgalterskoho obliku" [The Influence of Institutional Theory on the Formation of a Modern Paradigm of Accounting]. *Nezaleznyi audytor*, no. 8 (II) (2014): 27-32.
- Lehenchuk, S. F. *Bahatovariantnist v bukhgalterskomu obliku: istoriko-teoretychni aspekty* [Multivariable in accounting: historical and theoretical aspects]. Zhytomyr: ZhDTU, 2017.
- Len, V. S., and Nekhai, V. A. "Profesiine sudzhennia bukhhaltera: vyznachennia poniattia ta zmist" [Professional accountant's judgment: definition of meaning and content]. *Oblik i finansy*, no. 3 (73). (2016): 21-30.
- Litvinov, O. S. "Mezha postindustrializatsii ekonomiky" [The boundary between post-industrialization of the economy]. *Biznes Inform*, no. 3 (2018): 15-20.
- Metelytsia, V. M. "Instyutsionalna teoriia bukhgalterskoho obliku v rozvytku profesii bukhhaltera" [Institutional accounting theory in the development of the profession of accountant]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seria: Ekonomichni nauky vol. 2*, no. 3 (69) (2012): 99-104.
- Schumpeter, J. *Capitalism, Socialism, and Democracy* London; New York: George Allen & Unwin (Publishers) Ltd, 1976.
- Veblen, T. "The Theory of Leisure Class: An Economic Study of Institutions" http://files.libertyfund.org/files/1657/1291_Bk.pdf
- Yukhymenko-Nazaruk, I. A. "Osoblyvosti zastosuvannia profesiinoho sudzhennia bukhhaltera v umovakh formuvannia oblikovoi polityky pidpriemstva: instyutsiinyi aspekt" [Features of application of professional accountant's judgment in the conditions of formation of enterprise accounting policy: institutional aspect]. *Problemy teorii ta metodolohii obliku, kontroliu i analizu*, no. 2 (29) (2014): 195-207.
- Zhuk, V. M. "Pohlyblennia sutnosti predmetu bukhgalterskoho obliku" [Deepening the essence of the subject of accounting]. *Oblik i finansy APK*, no. 1 (2012): 16-23.
- Zhuk, V. M. "Zastosuvannia instyutsionalnoi teorii u vyrishenni problem rozvytku bukhgalterskoho obliku" [Application of institutional theory in solving problems of accounting development]. *Finansy Ukrainy*, no. 9 (2010): 115-123.